

Наукова рада з проблеми “Фізика напівпровідників та напівпровідникових пристроїв”
Національної Академії наук України
Міністерство освіти і науки України
Міністерство промислової політики України
Українське фізичне товариство
Інститут фізики напівпровідників ім. В. Є. Лашкарьова НАН України
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

**3-я Міжнародна
науково-технічна
конференція**

**СЕНСОРНА ЕЛЕКТРОНІКА
ТА МІКРОСИСТЕМНІ ТЕХНОЛОГІЇ
(СЕМСТ–3)**

Україна, Одеса, 2–6 червня 2008 р.

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Одеса
“Астропринт”
2008

ФОРМУВАННЯ ПОЛІРОВАНИХ ПОВЕРХОНЬ МОНОКРИСТАЛІВ ТВЕРДИХ РОЗЧИНІВ $\text{Cd}_{1-x}\text{Mn}_x\text{Te}$ ІОДВИДІЛЯЮЧИМИ СУМІШАМИ НА ОСНОВІ H_2O_2 – HI

Денисюк Р.О., *Томашик З.Ф., *Томашик В.М., Чернюк О.С., Гриців В.І.

Житомирський державний університет ім. Івана Франка,

Україна, Житомир, вул. В. Бердичівська, 40; e-mail: denisuk@zu.edu.ua

*Інститут фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України,

Україна, Київ, Проспект Науки 41; e-mail: tomashyk@isp.kiev.ua

Для передпланарної та передепітаксійної обробки CdTe та твердих розчинів на його основі з метою отримання полірованої поверхні, очищеної від забруднень та оксидів, використовується хіміко-динамічне полірування (ХДП). Травильні розчини, які б мали досконалі поліруючі властивості для формування високоякісної полірованої поверхні монокристалів твердих розчинів $\text{Cd}_x\text{Mn}_{1-x}\text{Te}$, на даний час не розроблені. Попередні дослідження показали перспективність використання для хімічної обробки напівпровідників типу $\text{A}^{\text{II}}\text{B}^{\text{VI}}$ травників на основі сполук йоду, після травлення в яких поверхня характеризується дзеркальним блиском, має низькі значення шорсткості та не окислюється упродовж тривалого часу.

В даній роботі досліджено процеси хімічного травлення поверхні твердих розчинів складу $\text{Cd}_{1-x}\text{Mn}_x\text{Te}$ (де $x = 0,04; 0,2; 0,3$ та $0,5$) в травильних композиціях систем H_2O_2 – HI –органічна кислота, вивчено концентраційні залежності швидкості травлення вказаних напівпровідникових матеріалів, стан поверхні після травлення методами металографічного і профілографічного аналізів. Експерименти проводили з використанням методики диску, що обертається, на установці для ХДП при температурі 293-298 К та швидкості обертання диску із зразками досліджуваних матеріалів $\gamma = 82 \text{ хв}^{-1}$. Травильні суміші готували з 43 %-ої HI , 46%-ої H_2O_2 , 9%-ої оксалатної ($\text{C}_2\text{H}_2\text{O}_4$), 27%-ої тартратної ($\text{C}_4\text{H}_6\text{O}_6$) та 20%-ої цитратної ($\text{C}_6\text{H}_8\text{O}_7$) кислот (всі реактиви марки “хч”).

Встановлено, що швидкості розчинення досліджуваних напівпровідників в травильних сумішах H_2O_2 – HI –органічна кислота змінюються від 0,2 до 16 мкм/хв. Швидкість травлення вказаних матеріалів зменшується із збільшенням вмісту органічного компонента та H_2O_2 в складі травильної суміші. Із збільшенням вмісту мангану в складі твердого розчину $\text{Cd}_{1-x}\text{Mn}_x\text{Te}$ спостерігається збільшення швидкості розчинення та покращення якості полірованої поверхні. Встановлено, що в поліруючих складах травників цих систем процес розчинення матеріалу лімітується кінетичними стадіями, на що вказують розраховані значення уявної енергії активації ($E_a = 77\text{-}87 \text{ кДж/моль}$).

Для полірування монокристалів $\text{Cd}_{1-x}\text{Mn}_x\text{Te}$ можуть бути використані травильні суміші із такими співвідношеннями компонентів (об.%):

(1–2) H_2O_2 : (90–99) HI : (0–9) $\text{C}_2\text{H}_2\text{O}_4$;

(1–2) H_2O_2 : (87–99) HI : (0–12) $\text{C}_4\text{H}_6\text{O}_6$;

(1–2) H_2O_2 : (78–99) HI : (0–21) $\text{C}_6\text{H}_8\text{O}_7$.

В усіх поліруючих сумішах цих систем швидкість полірування змінюється від 4 до 16 мкм/хв. З’ясовано вплив природи органічної кислоти на травлення досліджуваних матеріалів. В ряду кислот $\text{C}_2\text{H}_2\text{O}_4 \rightarrow \text{C}_4\text{H}_6\text{O}_6 \rightarrow \text{C}_6\text{H}_8\text{O}_7$ якість полірованої поверхні стає кращою, а концентраційні межі поліруючих розчинів збільшуються. Після хімічного полірування досліджуваних матеріалів зразки слід промивати 0,05 М розчином натрій тіосульфату, дистильованою водою, а потім висушувати в струмені повітря.